

EUROPOS KOMISIJA

Komisija yra ES institucija, kuriai priklauso išskirtinė teisėkūros iniciatyvos teisė ir svarbios vykdomosios galios tokiose srityse, kaip konkurencija ir išorės prekyba. Ji yra Europos Sąjungos pagrindinė vykdomoji institucija ir ją sudaro Komisijos narių kolegija, kurioje kiekvienai valstybei narei atstovauja po vieną Komisijos narį. Komisija prižiūri, kaip valstybės narės taiko Sąjungos teisę ir laikosi Sutarčių; ji taip pat vadovauja komitetams, atsakingiems už ES teisės įgyvendinimą. Buvusi komitologijos sistema buvo pakeista naujomis teisinėmis priemonėmis – įgyvendinimo ir deleguotaisiais aktais.

TEISINIS PAGRINDAS

Europos Sąjungos sutarties (ES Sutarties) 17 straipsnis, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 234, 244–250, 290 ir 291 straipsniai ir [Europos Bendrijų jungtinės Tarybos ir jungtinės Komisijos steigimo sutartis](#) (Sujungimo sutartis)^[1].

ISTORIJA

Iš pradžių kiekviena Bendrija turėjo savo vykdomosios valdžios instituciją: Europos anglies ir plieno bendrija (195 m.) – Vyriausiąją valdybą, Romos sutartimi (1957 m.) įsteigtos Europos ekonominė bendrija ir Euratomas – po Komisiją. Jos visos 1965 m. balandžio 8 d. Sujungimo sutartimi buvo sujungtos į vieną Europos Komisiją ([1.1.2](#)).

SUDĖTIS IR TEISINIS STATUSAS

A. Narių skaičius

Ilgą laiką Komisiją sudarė ne mažiau kaip po vieną ir ne daugiau kaip po du Komisijos narius iš kiekvienos valstybės narės. Iš pradžių Lisabonos sutartyje buvo numatyta, kad Komisijos narių skaičius nuo 2014 m. lapkričio 1 d. atitiks du trečdalius valstybių narių skaičiaus. Kartu šia sutartimi įvestas lankstumo elementas, pagal kurį Europos Vadovų Tarybai leidžiama nustatyti Komisijos narių skaičių (ES sutarties 17 straipsnio 5 dalis). 2009 m. Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad Komisiją ir toliau sudarys valstybių narių skaičiui lygus narių skaičius.

B. Narių skyrimas

Lisabonos sutartyje nustatyta, kad Europos Vadovų Taryba, atsižvelgdama į Europos Parlamento rinkimų rezultatus ir atitinkamai pasikonsultavusi (kaip nustatyta prie ES

[1]OL P 152, 1967 7 13, p. 2.

sutarties pridėtoje Deklaracijoje Nr. 11 dėl Europos Sąjungos sutarties 17 straipsnio 6 ir 7 dalių), kvalifikuota balsų dauguma siūlo Parlamentui savo kandidatą į Komisijos pirmininko pareigas. Šį kandidatą į pirmininkus išrenka Parlamentas jį sudarančių narių balsų dauguma (ES sutarties 17 straipsnio 7 dalis).

Europos Sąjungos Taryba (toliau – Taryba) kvalifikuota balsų dauguma ir bendru sutarimu su pasiūlytuoju kandidatu į Pirmininko pareigas patvirtina sąrašą kitų asmenų, kuriuos ji siūlo skirti Komisijos nariais, atsižvelgdama į kiekvienos valstybės narės siūlymus.

Pirmininką ir kitus Komisijos narius, įskaitant Sąjungos vyriausiąjį įgaliotinį užsienio reikalams ir saugumo politikai, kolektyviai balsuodamas tvirtina Europos Parlamentas, o tada kvalifikuota balsų dauguma skiria Europos Vadovų Taryba.

Priėmus Maastrichto sutartį, Komisijos nario kadencijos trukmė atitinka Parlamento kadencijos trukmę (penkeri metai) ir gali būti pratęsta.

C. Atskaitomybė

1. Asmeninė atsakomybė (SESV 245 straipsnis)

Komisijos nariai:

- eidami savo pareigas veikia Sąjungos bendro intereso labui ir yra visiškai nepriklausomi; jokiomis aplinkybėmis nesiekia gauti ir nepaiso jokios vyriausybės ar bet kurios kitos išorės institucijos nurodymų;
- negali turėti jokio kito mokamo arba nemokamo darbo.

Komisijos narį atstatydinti gali Teisingumo Teismas Tarybos ar pačios Komisijos prašymu, jei tas narys nebesilaiko savo įsipareigojimų arba padaro sunkų nusižengimą (SESV sutarties 247 straipsnis).

2. Kolektyvinė atskaitomybė

Pagal SESV 234 straipsnį Komisija yra kolektyviai atskaitinga Parlamentui. Jei Parlamentas priima siūlymą pareikšti nepasitikėjimą Komisija, visi jos nariai turi atsistatydinti kolektyviai, įskaitant Sąjungos vyriausiąjį įgaliotinį užsienio reikalams ir saugumo politikai, kuris turi atsisakyti pareigų, kurias atlieka Komisijoje.

ORGANIZACIJA IR VEIKLA

Komisija dirba vadovaudamasi savo Pirmininko, kuris priima sprendimus dėl vidaus darbo organizavimo, nurodymais. Pirmininkas nariams paskiria veiklos sritis. Kiekvienas Komisijos narys yra atsakingas už konkretų politikos sektorių ir vadovauja atitinkamam administraciniam padaliniiui. Gavęs kolegijos pritarimą, Pirmininkas iš Komisijos narių paskiria pirmininko pavaduotojus. Vyriausiasis įgaliotinis automatiškai tampa Komisijos pirmininko pavaduotoju. Komisijos narys turi atsistatydinti, jei kolegijai pritarus to reikalauja Pirmininkas.

Komisija turi generalinį sekretoriatą, kurį sudaro 31 generalinis direktoratas. Generaliniai direktoratai rengia, valdo ir įgyvendina ES politiką, teisę ir finansavimą. Be to, veikia 22 specializuotų skyrių (tarnybų ir agentūrų), jos sprendžia *ad hoc* arba horizontaliuosius klausimus. Tarp jų – Europos kovos su sukčiavimu biuras, Teisės

tarnyba, Istorinis archyvas, Leidinių biuras, Europos politinės strategijos centras ir Pasirengimo deryboms su Jungtine Karalyste pagal ES sutarties 50 straipsnį ir jų vedimo darbo grupė. Papildomai buvo įsteigtos šešios vykdomosios įstaigos, kurios atlieka užduotis, kurias joms pavedė Komisija, tačiau turi savo teisinį subjektiškumą, pvz., Mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga. Išskyrus kelis išimtinius atvejus, Komisija sprendimus dažniausiai priima balsų dauguma (SESV 250 straipsnis).

Komisijos posėdžiai vyksta kiekvieną savaitę, juose aptariami opūs politiniai klausimai ir priimami pasiūlymai, dėl kurių reikia susitarti pagal žodinę procedūrą, o mažiau jautrūs klausimai priimami pagal rašytinę procedūrą. Priemonės, susijusios su valdymu arba administravimu, gali būti priimanos taikant įgaliojimo procedūrą, kuomet Komisijos narių kolegija suteikia vienam iš savo narių įgaliojimus priimti sprendimus jos vardu (tai ypač svarbu tokiose srityse kaip žemės ūkio pagalbos arba antidempingo priemonės), arba perduodant įgaliojimus, dažniausiai generaliniams direktoriams, kad sprendimai būtų priimami administraciniu lygmeniu.

ĮGALIOJIMAI

A. Inicijatyvos teisė

Sjungos teisėkūros procese Komisija paprastai turi išskirtinę iniciatyvos teisę (ES sutarties 17 straipsnio 2 dalis) ir ja remdamasi rengia pasiūlymus dėl teisės aktų, kuriuos priima dvi sprendimus priimančios institucijos – Europos Parlamentas ir Taryba.

1. Absoliuti iniciatyva: teisė teikti pasiūlymus

a. Teisėkūros iniciatyva

Teisė teikti pasiūlymus yra baigtinė iniciatyvos teisės forma, nes ši teisė visuomet yra išimtinė ir atitinkamai, kai nėra pasiūlymo, riboja sprendimus priimančias institucijas, nes jos negali priimti sprendimų ir privalo remtis pateiktais pasiūlymais.

Komisija rengia ir Tarybai bei Parlamentui teikia visus pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų (reglamentų arba direktyvų), kurie reikalingi Sutartims įgyvendinti (1.2.3).

b. Biudžeto iniciatyva

Komisija rengia biudžeto projektą, kurį pagal SESV 314 straipsnį teikia Tarybai ir Parlamentui (1.2.5).

c. Santykiai su trečiosiomis šalimis

Pagal SESV 207 ir 218 straipsnius Komisija, vadovaudamasi Tarybos suteiktais įgaliojimais, yra atsakinga už derybas dėl tarptautinių susitarimų, kurie vėliau pateikiami sudaryti Tarybai. Ji taip pat atsako už derybas dėl prisijungimo prie Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (ES sutarties 6 straipsnio 2 dalis). Užsienio ir saugumo politikos srityje dėl susitarimų derasi Sąjungos vyriausiasis įgaliojimo užsienio reikalams ir saugumo politikai. Komisija pagal ES sutarties 50 straipsnį ir SESV 218 straipsnio 3 dalį taip pat pateikia rekomendacijas dėl derybų dėl išstojimo iš ES pradžios.

2. Ribota iniciatyva: teisė teikti rekomendacijas arba pareikšti nuomonę

a. Ekonominė ir pinigų sąjunga (2.6.2)

Komisijai tenka ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) valdymo vaidmuo. Tarybai ji teikia:

- rekomendacijas dėl valstybių narių ekonomikos politikos bendrųjų gairių rengimo ir įspėjimus, jei kyla grėsmė, kad ši politika bus nesuderinama su gairėmis (SESV 121 straipsnio 4 dalis);
- pasiūlymus dėl vertinimo, kad Taryba nustatytų, ar valstybėje narėje yra susidaręs perviršinis deficitas (SESV 126 straipsnio 6 dalis);
- rekomendacijas dėl priemonių, kurių reikia imtis euro zonai nepriklausančios valstybės narės mokėjimų balanso sutrikimo atvejais, pagal SESV 143 straipsnį;
- rekomendacijas dėl bendros valiutos ir kitų valiutų kurso ir bendrų gairių dėl valiutų kurso politikos pagal SESV 219 straipsnį.
- Nacionalinių politikos planų įvertinimus ir konkrečiai šaliai skirtas preliminarias rekomendacijas pagal Europos semestro iniciatyvą.

b. Bendra užsienio ir saugumo politika

Šioje srityje daug Komisijos įgaliojimų perkelta Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Europos išorės veikslių tarnybai (EIVT). Vis dėlto Komisija gali remti vyriausiąjį įgaliotinį, kai jis Tarybai teikia pasiūlymą dėl bendros užsienio ir saugumo politikos (ES sutarties 30 straipsnis). Vyriausiasis įgaliotinis taip pat yra Komisijos pirmininko pavaduotojas.

B. Įgaliojimai stebėti, kaip įgyvendinami Sąjungos teisės aktai

Sutartimis Komisijai pavedama užtikrinti tinkamą jų taikymą, taip pat visų dėl jų įgyvendinimo priimtų sprendimų (antrinės teisės aktų) taikymą. Tai yra jos, kaip Sutarčių sergėtojos, funkcija. Šią funkciją ji dažniausiai atlieka valstybių narių atžvilgiu pradėdama procedūrą dėl įsipareigojimų nevykdymo, kuri numatyta SESV 258 straipsnyje.

C. Įgyvendinimo įgaliojimai

1. Sutartimis suteikti įgaliojimai

Pagrindiniai Komisijai suteikti įgaliojimai yra šie: biudžeto vykdymas (SESV 317 straipsnis); teisė įgalioti valstybes nares imtis Sutartyse nustatytų apsaugos priemonių, ypač pereinamaisiais laikotarpiais (pvz., SESV 201 straipsnis); ir įgaliojimai, susiję su konkurencijos taisyklėmis, ypač valstybės pagalbos kontrolė pagal SESV 108 straipsnį.

Pagal finansinės pagalbos priemonių rinkinį, skirtą kai kurių valstybių narių skolos krizei įveikti, Komisija atsako už surinktų ir ES biudžeto garantuojamų lėšų valdymą. Tai pat ji turi įgaliojimus keisti balsavimo procedūrą Europos stabilumo mechanizmo (ESM) Valdytojų taryboje (suteikdama jai galimybę vienbalsiškumą keisti kvalifikuota balsų dauguma (85 proc.)), jei ji kartu su ECB nusprendžia, kad nepriėmus sprendimo dėl finansinės paramos suteikimo kiltų pavojus ekonomikos ir finansų tvarumui euro zonoje (ESM sutarties 4 straipsnio 4 dalis) (2.6.8).

2. Tarybos ir Parlamento suteikti įgaliojimai

Vadovaudamasi SESV 291 straipsniu, Komisija vykdo jai suteiktus įgaliojimus įgyvendinti Parlamento ir Tarybos teisėkūros procedūra priimtus aktus.

Pagal Lisabonos sutartį pradėtos taikyti naujos „valstybių narių vykdomos kontrolės, kai Komisija vykdo įgyvendinimo įgaliojimus, mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai“ (SESV 291 straipsnio 3 dalis ir Reglamentas (ES) Nr. 182/2011). Pagal juos pirmiau taikytos komitetų priemonės keičiamos dviem naujomis priemonėmis – patariamąja procedūra ir nagrinėjimo procedūra. Parlamentui ir Tarybai oficialiai numatyta teisė tikrinti ir, iškilus nesutarimams, taikyti skundų pateikimo tvarką.

3. Deleguotieji aktai

Lisabonos sutartyje tarp teisėkūros procedūra priimamų aktų ir įgyvendinimo aktų įtraukta ir nauja teisės aktų kategorija. Deleguotieji ne teisėkūros procedūra priimti aktai (SESV 290 straipsnis) yra bendro pobūdžio teisės aktai, papildantys ar iš dalies keičiantys neesmines teisėkūros procedūra priimto akto (taip pat vadinamo pagrindiniu tiesės aktu) nuostatas. Iš esmės Parlamentas turi tokias pat priežiūros teises, kaip Taryba.

D. Reglamentavimo ir patariamieji įgaliojimai

Sutartimis Komisijai retai suteikiami visapusiški reglamentavimo įgaliojimai. Pavyzdys galėtų būti SESV 106 straipsnis, kuriuo Komisija įgaliojama užtikrinti Sąjungos taisyklių, skirtų valstybės įmonėms ir įmonėms, kurioms yra patikėta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, taikymą ir prireikus leisti valstybėms narėms skirtas atitinkamas direktyvas arba priimti sprendimus.

Daugeliu atvejų Komisijai sutartimis suteikiama teisė rengti rekomendacijas ar teikti ataskaitas bei nuomones. Jose taip pat numatyta, kad priimant tam tikrus sprendimus, pavyzdžiui, dėl naujų valstybių narių priėmimo į Sąjungą, būtina konsultuotis su Komisija (ES sutarties 49 straipsnis). Su Komisija taip pat konsultuojamasi, visų pirma, dėl kitų institucijų ir įstaigų statutų pakeitimų, pvz., Europos Parlamento narių, Europos ombudsmeno ir Teisingumo Teismo statutų.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Komisija yra pagrindinė Parlamento partnerė teisėkūros ir biudžeto klausimais. Parlamento atliekama Komisijos darbo programos ir jos įgyvendinimo kontrolė tampa vis svarbesnė didesniame ES valdymo proceso demokratiniam teisėtumui užtikrinti.

Giorgio Mussa
05/2019

